

Artukabad Kazası Yer Adları (1455-1600)

Ali AÇIKEL*

Özet

Bu makalede 1455-1600 döneminde Artukabad kazası yer adları, arşiv kayıtlarına dayalı olarak ele alındı. Bu kayıtlarda geçen toplam 200 adet yer adı önce kelime yapısı ve köken bakımından incelendi. Bu yer adlarının çoğunluğu bir, bir kısmı iki, birkaçı da üç kelimeden oluşan isimler olduğu görüldü. Köken bakımından çoğunluğu Türkçe (% 65) olmak üzere Arapça (% 15), Farsça (% 11) ve muhtemelen Rumca (% 5,5) kökenli yer adlarına tesadüf edildi. Daha sonra, yer adları temalarına göre önce iki ana bölüme ayrıldı. Birinci bölümdeki tabiat ve fizikî şartlarla ilgili adlar 5 ayrı kategori, ikinci bölümdeki insanlar ve topluluklarla ilgili adlar ise 6 ayrı kategori olarak detaylı bir şekilde değerlendirildi. Bu iki ana bölümdeki kategorilerin oranları kıyaslandığında, tabiat ve fizikî şartlarla ilgili adların % 43,5'lik oranla, Artukabad'da daha yaygın oldukları görüldü.

Anahtar Sözcükler : Artukabad, toponimi, yer adı, Türkçe, Arapça, Farsça, Rumca.

Abstract

In this article, the settlement names of the district of Artukabad during the period of 1455-1600 have been taken up based on the archival records. A total of 200 settlement names in these records have been examined in terms of word pattern and origin. It has been seen that the majority of these settlement names was composed of one word, some two words and a few of them three compound words. In terms of origin, together with the majority of Turkish settlement names (65 %), settlement names with Arabic (15 %), Persian (11 %) and possibly Greek (5,5 %) origin were met. Later, the settlement names were divided into two main parts according to their subjects. The names related to nature and physical conditions in the first part were examined in detail as five different categories, those connected with human beings and communities in the second part as six different categories. When the rates of the categories are compared with one another in these two parts, it has been seen that the names related to nature and physical conditions were more common in Artukabad with the rate of 43,5 %.

Key Words: Artukabad, toponomy, settlement name, Turkish, Arabic, Persian, Greek.

* Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Elemanı.

1. Giriş

Yer adları, *onomastik* (adbilim)'in bir alt dalı olan *toponomi*'nin ilgi alanına girmektedir¹. Tarih boyunca değişik kültürlerin yerleşme ve geçit alanı olmuş olan ülkemizde 1920'lerden itibaren toponomi çalışmalarına başlanmış ve bu alanda birçok araştırma eser kaleme alınmıştır (İnan, 1987; Eren, 1965; Baykara, 1988; Budak, 2001; Sakaoğlu, 2001). Bu incelemelerde daha çok modern yer adları kılavuzları esas alındığından günümüz yer adlarının tarihi kökenleri üzerinde fazla durulmamıştır. Ayrıca kronik tarih kitapları, seyahatnameler, arşiv malzemesi (defter ve belgeler), şer'iyeye sicilleri ve benzeri, kıymeti haiz kaynaklar Türkiye yer adları konusunda tam olarak seferber edilememiştir. Bu tarihi kaynakların sadece bir kısmı, bazı araştırmacılar tarafından incelenmiştir.

Arşiv malzemeleri arasında, 15 ve 16. yüzyıl Osmanlı *tapu-tahrir defterleri* Türkiye yer adları araştırmaları için son derece kapsamlı bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu defterlerde kentsel ve kırsal yerleşim birimlerinin isimleri, insan ve ekonomik kaynakları hakkında istatistiki bilgiler bulmak mümkündür. Osmanlı sancak ve kazalarının sosyal ve ekonomik tarihleri üzerinde çalışan birçok araştırmacı, Tapu-tahrir defterlerinden istifade ederek bu yerleşim yerlerinin isimlerini listelemekle yetinmişlerdir. Bu nedenle, toponomi bilim dalının istediği metodlar çerçevesinde Osmanlı sancak ve kazalarındaki yer adları yeteri kadar değerlendirilememiştir. Toponomi bilimine uygun az sayıda bilimsel çalışma yapıldığı görülmektedir (Yediyıldız, 1984a ve 1984b; Kurt, 1998).

Ülkemizde yer adları hakkında bilimsel çalışmaların azlığı ve yetersizliği konunun uzmanları tarafından sürekli dile getirilmektedir. Bu alanda istenilen seviyeyi yakalayabilmek için "Türk Yer Adları Sempozyumu" vesilesiyle Prof. Dr. Doğan Aksan tarafından bir proje önerisi ortaya konmuştur (Aksan, 1984). Bu öneriye göre, dilci-tarihçi-arkeolog işbirliği ile önce arşiv ve kütüphanelerde bulunan her türlü malzemenin derleme-tarama ameliyesinden geçirilmesi, ardından Anadolu yer adları sözlüğünün oluşturulması gerekmektedir. Bildiğimiz kadarıyla bu öneri bu güne dek hayata geçirilememiştir. Böyle kapsamlı ekip çalışmalarının eksikliğinde, bireysel olarak bölgesel yer adları çalışmaları yapmak ve bunları geniş kitlelerin istifadesine sunmak kültürümüzü daha iyi anlamaya, yaşadığımız coğrafyayı atalarımızın nasıl vatanlaştırdıklarını kavramaya katkı yapacağı da muhakkaktır.

Bölgesel bir çalışma niteliği taşıyan bu makalede, Orta Anadolu'nun kuzeyinde yer alan Sivas eyaleti merkez sancağına bağlı Artukabad kazasındaki² yer adlarını

¹ Ad bilimi, alt dalları ve terimleri hakkında derli toplu bir değerlendirme için bkz. Saim Sakaoğlu, Türk Ad Bilimi, Ankara 2001, s. 9-16.

² Günümüzde Artukabad adı Artova şeklinde konuşulup yazılmakla birlikte Artukabad'ın tarihî coğrafyası Tokat ilinin Artova, Sulusaray, Yeşilyurt ilçeleri ile Zile ilçesinin doğusunda kalan dar bir alanı kapsamaktadır.

ele alacağız. Bölge, 1071 Malazgirt zaferinden günümüze kadar kesintisiz olarak Türk yerleşim alanı olması nedeniyle Anadolu'daki Türk kültürünün en eski ve en derin izlerini taşımaktadır. İncelememizin ana kaynakları, 1455-1600 dönemini kapsayan 1455, 1485, 1520 ve 1574 yıllarına ait *tapu-tahrir defterleri* ile 1600 senesine ait *avarız-hane defteridir*³. 15-16. yüzyıllardaki bu yer adlarının günümüzde ne kadarının mevcut olduğunu tespit etmek için İçişleri Bakanlığı tarafından 1928'de basılan "Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları" ile 1933'de yayımlanan "Köylerimiz" isimli genel kitaplara, Tokat İl yıllıklarına ve modern haritalara müracaat edilmiştir. Adı geçen defterlerdeki yerleşme yerleri (köy, mezraa, kışlak ve yaylak) adları; kelime yapıları ve kökenleri, günümüzde idari olarak bağlı oldukları il ve ilçe merkezleri bakımından tablolştırılmıştır. Aşağıda bu tablo çerçevesinde Artukabad bölgesinin yer adlarını önce kelime yapısı ve köken açısından inceleyeceğiz. Ardından yer adlarını kategorilere ayırarak herbir kategorideki isimler hakkında değerlendirmelerde bulunacağız. Ayrıca bütün bu değerlendirmelerin daha iyi anlaşılabilmesi ve kıyaslamalar yapılabilmesi için 1455-1600 dönemi Artukabad kazası yer adları listesinin ek olarak verilmesi uygun görülmüştür.

2. ARTUKABAD KAZASI YER ADLARI

15-16. yüzyıllarda Artukabad kazasında arşiv kayıtlarına yansıyan yerleşim yerlerinin toplam sayısı ikiyüz civarındadır. Bu toplamın 73'ü köy, 125'i mezraa, 1'i kışlak, 1'i de yaylaktır. Genellikle mezraa, kışlak ve yaylak geçici ya da mevsimlik yerleşim birimleri olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte az sayıda mezraanın tıpkı köyler gibi daimi surette nüfus barındırdıkları görülmektedir⁴. 15-16. asırlardaki bu yerleşim yerleri adlarını günümüzdekilerle karşılaştırdığımızda toplam 73 köyden 56'sının mevcut olduğu ancak bir kısmının isim değişikliğine maruz kaldığı görülmektedir. Bu durum, Artukabad'ın bugünkü coğrafyasındaki köylerin yaklaşık yüzde 75'inin köklerinin 15. asra kadar uzandığını ortaya koynaktadır. Toplam 125 mezraadan ne kadarının bugün aynı adla ya da isim değişikliğine uğrayarak varlığını devam ettirdiğini yüzey araştırması yapmadığımız için kesin olarak bilemiyoruz. Bu konuda bildiğimiz tek şey, eskiden mezraa olan 3 adet yerleşim yerinin bugün köy olarak mevcut

³ BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) TD (Tapu Defteri) 2, s. 364-425; BOA. TD 19, s. 247-278; BOA. TD 79, s. 357-385; TKG M (Tapu ve Kadasro Genel Müdürlüğü). KKA (Kuyud-ı Kadime Arşivi). TD (Tapu Defteri) 12, s. 211b-245a; BOA. MAD (Maliyeden Müdevver Defterleri) 15615, s. 10-11.

⁴ Artukabad kazasında nüfus barındıran mezraalar için birkaç örnek: Salusaray köyüne bağlı Gelbulas, Ortavıran köyüne bağlı Kafırviranı, Seyyidömer köyüne bağlı Seydi mezraası (bkz. TKGMA. KKA. TD 12, s. 223a-b, 216b, 234b-235a)

olduğudur⁵.

2.1. Yer Adlarının Kelime Yapıları

İncelediğimiz yer adlarının tümü bir kelimedenden oluşan basit yapıli isimler değildir. Aşağıda Tablo 1'den açıkça görüleceği üzere, yer adlarında bulunan kelime sayısı 1 ile 3 arasında değişmektedir. Toplam 200 yer adından 108'i ya da % 54'ü bir kelimelik yapıya sahip bulunmaktadır. 87 yer adı (ya da tüm adların % 43,5'i) iki kelimedenden, geriye kalan 5 ad ise üç kelimedenden oluşan birleşik isimlerden meydana gelmektedir. Ortaya konan bu rakam ve yüzdelerden yer adları seçilirken çoğunlukla bir, kısmen de iki kelimedenden oluşan birleşik isimlere öncelik verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Artukabad kazası yer adları kelime yapıları ve kökenleri

Yer adlarının kökenleri	Yer adı sayısı	%
Arapça+Farsça+Türkçe	1	0,5
Farsça+Arapça	1	0,5
Türkçe+Rumca+Farsça	1	0,5
Arapça+Türkçe+Farsça	1	0,5
Farsça+Türkçe	3	1,5
Türkçe+Arapça	6	3
Kökeni belirlenemeyen (?)	7	3,5
Farsça	9	4,5
Arapça+Türkçe	9	4,5
Arapça+Farsça	11	5,5
Rumca?	11	5,5
Türkçe+Farsça	16	8
Arapça	22	11
Türkçe	102	51
Toplam	200	100

2.2. Yer Adlarının Kökenleri⁶

Tablo 1'de yansıtıldığı üzere, Artukabad kazası yer adları köken bakımından çeşitlilik göstermektedir. Kazadaki yer adlarının köken olarak dayandığı başlıca diller Türkçe, Arapça, Farsça ve Rumca'dır. Bu adların köken oranlarının dağılımına baktığımızda, basit yapıli bir kelimedenden oluşan Türkçe adların % 51'lik oranla ilk sırada yer aldıkları görülmektedir. Arapça+Farsça+Türkçe,

⁵ Bugün köy olarak görülen mezraalar: Kuruçay, Ballıkaya ve Sivri.

⁶ Yer adlarının kökenlerini belirlemede ekler dikkate alınmayarak sadece kelime kökleri esas tutulmuştur.

Türkçe+Rumca, Farsça+Türkçe, Türkçe+Arapça, Arapça+Türkçe, Türkçe+Farsça birleşik yer adlarındaki Türkçe isimler de dikkate alındığında Türkçe adların oranı % 65'e ulaşmaktadır. Basit yapılı bir kelimedenden oluşan Arapça kökenli yer adları, 22 adet ve % 11'lik oran ile Türkçe kökenli adların ardından ikinci sırada yer almaktadır. Farsça ve Türkçe kökenli kelimelerle oluşturdukları birleşik yer adları dikkate alındığında kazadaki tüm yer adları içindeki Arapça isimlerin oranı % 15'lere ulaşmaktadır. Kazadaki Farsça kökenli yer adlarının oranı ise nisbeten düşüktür (yaklaşık % 11).

Burada Türkçe kökenli kelimeler ile özellikle Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yan yana getirilerek birleşik yer adı oluşturulması üzerinde durulması gereken bir husustur. Bilindiği gibi Türkler X. asırdan itibaren Fars ve Arap kültürünün hakim olduğu coğrafyalara yönelerek kitleler hâlinde Müslüman olmaya başlamışlar ve İslam medeniyeti eksenine girmişlerdir. Bu durum, Türk kültürünün sözkonusu kültür ve medeniyetlerle etkileşim içinde olmasını sağlamıştır. Özellikle burada dil etkileşiminden söz edilebilir. Yer adları içinde tek kelimedenden oluşan Arapça, Farsça isimlerle Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yan yana getirilerek birleşik yer adlarının konulmuş olması bu dil etkileşimini açıkça ortaya koymaktadır.

15 ve 16. asır Artukabad'ında az sayıda muhtemelen Rumca kökenli ancak Türkçe fonetiğe göre kaydedilmiş yer adlarına da tesadüf edilmektedir. Bunların adedi 11 olup tüm yer adları içinde % 5,5'lik bir orana sahiptirler. Ayrıca yer adları arasında Türkçe, Rumca ve Farsça kökenli kelimelerden oluşan birleşik bir yer adına rastlanılmaktadır. 15.asırdan 20. asrın başlarına kadar olan süreçte Rumca kökenli yer adlarından bir bölümü bilhassa köy adı olanlar varlığını korumuş ve daha sonra Türkçe kökenli adlarla değiştirilmiştir⁷. 1455-1600 döneminde Rumca ad taşıyan köylerin ekserisi müslüman nüfus ile meskun olup sadece üç köyde⁸ gayr-i müslim nüfusun yaşadığı görülmektedir. Gayr-i müslim nüfusun yaşadığı diğer dört köyün isimleri ise Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerden oluşmaktadır⁹.

İncelenen bölgede kökenini tam olarak tespit edemediğimiz yaklaşık 7 kadar yer adı bulunmaktadır. Bu adları tapu defterlerinde siyakat sitili yazı ile yazıldıkları için yanlış okunmuş olmamız da ihtimal dahilindedir. Bu adların kazadaki bütün yer adları içindeki oranı, % 3,5 gibi oldukça düşük bir seviyede kalmaktadır.

⁷ Değiştirilen yer adlarının asılları ve yerlerini alan yeni adlar, makalenin sonunda verilen ek listede gösterilmiştir.

⁸ Bu köylerin adları şöyledir: Bolos, Gideğaz ve Yazıtımış. Bu köylerden Bolos'ta müslim ve gayr-i müslimler bir arada yaşamaktadır.

⁹ Bunlar, Akkarbarsaray, Çiftlik, Eyreb ve Tahtabad köyleridir. Eyreb ve Tahtabad'da müslim ve gayr-i müslim nüfus bir arada yaşamaktadır.

3. ARTUKABAD KAZASI YER ADLARI KATEGORİLERİ

Yer adları üzerinde çalışan bazı araştırmacılar, yer adlarını temalarına ve kaynaklandıkları veya dayandıkları diğer adlara bakarak bir takım kategorilere ayırmışlardır. Bu hususta en kapsamlı tasnif Özcan Başkan tarafından gerçekleştirilmiştir (Başkan, 1970: 241-247). Yukarıda kelime yapısı ve köken bakımından incelediğimiz Artukabad kazası yer adlarını bu güne kadar yapılan tasnifleri de dikkate alarak bir gruplama yapmamız mümkün gözükmemektedir. Aşağıda verilen Tablo 2, böyle bir tasnifi yansıtmaktadır.

Kazadaki yer adları, Tablo 2’de yansıtıldığı üzere, toplam 11 ayrı kategori oluşturmaktadır. İlk bakışta herbir kategorideki yer adı adedi ve yüzdeleri arasında büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu bakımından yer adları içinde çevre ile ilgili olanlar 57 ad ve % 28,5’lik oranla birinci, insan adından kaynaklananlar 30 ad ve % 15’lik oranla ikinci, boy, oymak ve aşiret adlarına dayananlar 27 ad ve % 13,5’lik oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Tablo 2’nin en alt sırasında yer alan ve kendi aralarında herhangi bir grup oluşturamayan isimleri içeren diğer yer adları kategorisinin oranı % 17,5 civarındadır. Diğer kategorilerdeki yer adlarının yüzdeleri ise % 1 ile % 6,5 arasında sıralanmaktadır.

Tablo 2. Artukabad Kazasında Yer Adlarının Kategorik Dağılımı

Yer adı kategorileri	Adet	%
1. Çevre ile ilgili olanlar	57	28,5
2. İnsan adlarından kaynaklananlar	30	15
3. Boy, Oymak ve Aşiret adlarına dayananlar	27	13,5
4. Sıfat veya sıfat ve isim tamlamaları formunda olanlar	13	6,5
5. Bitkilerle ilgili olanlar	10	5
6. Din ile ilgili adlar	9	4,5
7. Hayvan adlarına dayananlar	7	3,5
8. Meslek adlarına dayananlar	5	2,5
9. Eşya adlarından kaynaklananlar	5	2,5
10. Barınma yeri ile ilgili adlar	2	1
11. Diğer yer adları	35	17,5
Toplam	200	100

Bu 11 ayrı kategoriye temelde 2 ana bölüm altında toplamak da mümkündür. Bunlar: a- Tabiat ve fizikî şartlarla ilgili adlar, b- İnsanlar ve topluluklarla ilgili adlar. Çevre ile ilgili olanlar, bitkilerle ilgili olanlar, hayvan adlarına dayananlar, sıfat veya sıfat ve isim tamlamaları formunda olan adlar birinci bölümde; insan adlarından kaynaklananlar, boy, oymak ve aşiret adlarına dayananlar, din ile ilgili adlar, meslek adlarına dayananlar, eşya adlarından kaynaklananlar ile barınma yeri ile ilgili adlar ikinci bölüm içinde mütalâa edilebilirler. Bu durumda, tabiat ve fizikî şartlarla ilgili adlar bölümündeki yer adlarının oranı % 43,5; insanlar ve topluluklarla ilgili adlar bölümündeki yer adlarının oranı % 39 olmaktadır. Bu iki oranın mukayesesi bizi tabiat ve fizikî şartlarla ilgili yer adlarının Artukabad bölgesinde daha ağır bastığı görüşüne götürmektedir.

Şimdi herbir kategorideki yer adlarını, yer adı sayısı en fazla olan kategoriden başlamak suretiyle daha ayrıntılı bir şekilde inceleyelim.

3.1. Çevre İle İlgili Yer Adları

Kendi kültür çevrelerinden uzakta bir tabiatla karşılaşan insanlar ister istemez bu yeni doğal çevrenin etkisi altında kalırlar. Onu tanımak ve tanımlamak için yeni çevrenin fizikî şartlarına uygun yer isimleri seçerler. Artukabad kazasında çevre ile ilgili toplam 57 adet yer adı bulunmaktadır. Bunları kendi içinde coğrafya adları, iklime dayalı adlar, maden ve taş adları, renklerle ilgili adlar gibi çeşitli alt birimlere ayırmak mümkündür.

a-Coğrafya adları: Yeryüzü şekilleri ve su kaynaklarının tasvirlerini yansıtan yer adları bu gruba girmektedir. Bu grup için tespit edilen toplam 37 adet yer adı aşağıda sıralanmıştır.

Aksekü	Karacaviran	Sarderesi
Alanyurd	Kırlar	Soğluk
Ayazma	Kilbulaş	Tahtabad
Bahşiyan divanı	Killik (2 adet)	Tomabulak
Bedirkala	Kuruçay	Üçviran
Boğazkesen	Kuzkışla	Virancık
Buğatsaray	Madas	Yabancı
Çağcah	Manavıranı	Yabancı
Çiftlik (3 adet)	Ortavıran	Yakacık
Depecik	Öyük	Yassıalan
Hisarcık	Sapakol	Yassıviran
Karabulak		

Bu listedeki *Aksekü*, *Boğazkesen*, *Buğatsaray*, *Bedirkala*, *Hisarcık*, *Sapakol*, *Sarderesi*, *Yabancı*, *Yabancı* ve *Yakacık* adları engebeli arazide; *Alanyurd*,

*Madas*¹⁰, *Yassıalan* ve *Tahtabad* adları düz veya düze yakın arazilerde kurulmuş yerleşim yerlerinin isimleri olmalıdır. *Ayazma*, *Karabulak* ve *Tomabulak* adlarını taşıyan yerleşim yerlerinde çeşme ve pınarların bol olduğu, *Soğluk*¹¹ denilen yerde suların az olduğu, *Killik* ve *Kilbulaş* adlarıyla çağrılan yerlerde killi toprakların varlığı kabul edilebilir. *Höyük*, *Karacaviran*, *Manaviranı*, *Ortaviran*, *Üçviran*, *Virancık* ve *Yassıviran* adları ile çağrılan yerleşim yerlerinin ise eski uygarlık kalıntılarını üzerinde veya yakınında kurulmuş oldukları ileri sürülebilir.

b-İklimle dayalı adlar: İncelenen bölgede iklim ile ilgili sadece iki adet yer adı (*Karluyurdu* ve *Yağmur*) tespit etmiş bulunuyoruz. Yağmur köyünün rakımı 1180 metre civarında olup kardan ziyade yağmur almaya müsait bir iklimle sahip olduğu söylenebilir. Karluyurdu mezraasının bağlı olduğu Sivriköy'ün rakımı ise 1420 metre olup yılın büyük bir bölümünde kar yağışına maruz kaldığını ileri sürmek yanlış olmasa gerektir. Bu bilgiler, *Karluyurdu* ve *Yağmur* yer adlarının iklim şartları dikkate alınarak verildiğini ortaya koymaktadır.

c-Maden ve taş adları: Kayalık ya da taşlık arazilerle altın, gümüş, demir, tuz ve benzeri madenlerin mevcut olduğu topraklar üzerinde veya yakınlıklarında kurulan yerleşim yerleri genellikle bu fizikî şartlar dikkate alınarak adlandırılmışlardır. Bu alt grup kapsamında Artukabad bölgesinde toplam 11 adet yer adı olup bunlar aşağıda sıralanmıştır.

Altuntaş	Gümüşdelik	Kayalucatavşanharması
Ballukaya	Karakaya	Memleha
Beğtemür	Kayaharmanı	Tuzla
Çatalkaya	Kayacıksalur	

d-Renklerle ilgili adlar: Bölgedeki renk adları ile ilgili yer adlarını eksiksiz bir liste hâlinde bir alt grup olarak tespit etmek oldukça zordur. Bunun nedeni, bazı renk adlarının diğer ad öbekleri ile birleşik yer adı oluşturmuş olmalarıdır. Özellikle *Kara* renk adı ile başlayan altı adet yer adı vardır¹². Bunlardan dördünü diğer gruplara koyarken kalan ikisini bu grup için değerlendirmeye aldık. Mavi, kara, kırmızı gibi renk isimleriyle çağrılan yerleşim yerleri, üzerinde kuruldukları toprağın yapısı ve bitki örtüsü nedeniyle bu adları almış olmalıdırlar. İşte bu alt grup için belirlenen yer adları: *Çakıreklinliği*, *Çakırı*, *Karabali*, *Karaboğun*, *Kızılca* (2 adet) ve *Kızılöz*.

3.2. İnsan Adından Kaynaklanan Yer Adları

¹⁰ “Harmanyeri” anlamında Arapça bir kelimedir. Bkz. Turkish and English Lexicon, s. 1784.

¹¹ “Suyu çekilmiş yer” anlamında Türkçe bir kelimedir. Bkz. Büyük Türkçe Sözlük, s. 992.

¹² Bu yer adları ekte sunduğumuz alfabetik listeden kolayca görülebilir.

İnsan adlarının yer adlarına kaynaklık etmesi ülkemizde ve dünyada oldukça yaygın bir uygulamadır. 15 ve 16. asırlarda Artukabad kazasında toplam 30 ad (tüm adların % 15'i) insan adlarına dayanmaktadır. Prof Dr. Saim Sakaoğlu, “İnsan adlarından kaynaklanan yer adlarımız” isimli makalesinde isimleri yer adı olarak kullanılan şahısları, üç ana başlık altında toplamaktadır: 1- Tarihî şahsiyetler, 2- Mahallî şahsiyetler, 3- Eski sakinler (Sakaoğlu, 1984: 261). Bu tasnife göre, Artukabad'daki insan adı taşıyan yer adları üç ayrı alt grup olarak aşağıda değerlendirilmiştir.

a- Tarihî şahsiyetlerin adları: İncelenen bölgede, bu alt gruba için sadece iki adet yer adı tespit edilmiştir. Bunlar: *Ahmeddanişmend*¹³, *Artukyeri*¹⁴ yer adlarıdır.

b- Mahallî şahsiyetlerin adları: İncelenen bölgede, bu alt gruba için sadece bir yer adı belirlebilmiştir: *Seydiömer*¹⁵.

c- Eski sakinlerin adları: Yerleşim yerlerini kurup adlandıranlar genellikle onların eski sakinleridir. Artukabad kazası 1071 yılından bu yana Türk nüfusun yerleşimine açık olmakla birlikte elimizdeki kayıtlar 15 ve 16. yüzyıllara ait bulunduğundan bölgedeki ilk sakinlerden kimlerin isimlerinin yer adı olduğunu ortaya çıkarmak mümkün olamamaktadır. Bununla birlikte incelenen dönemde ortaya çıkan köy ve mezraa adlarının kimler tarafından konulduğu hakkında bazı yorumlar yapılabilir. Aşağıda bu alt grup için sıraladığımız yer adlarından Aydoğdu köyü, Karahisar'dan göç eden insanlar tarafından kurulurken¹⁶ Hasan köyünün adı muhtemelen bu köyün 1455 senesi tapu kayıtlarında adı geçen Hasan isimli sakininin adını taşımaktadır¹⁷. Listedeki diğer yer adlarının ekserisi mezraa adları olup muhtemelen onları tarıma ve yerleşmeye açan şahısların adları ile anılmaktadırlar.

Alibağı	Halilviranı	Musa
Alpuğur	Hamzaköyü	Musa/Musacık
Arab	Hasan	Nasır
Aydoğdu (2 adet)	İbrahim Hacı	Receb
Behram	İlyasviranı	Seydi
Davudalanı	Mansur	Yahyaköy

¹³ Muhtemelen bölgenin ikinci fâtihi Büyük Selçuklu emirlerinden Ahmed Danişmend Gazi'nin ismine izafeten bu ad konulmuştur.

¹⁴ Muhtemelen bölgenin ilk fâtihi Büyük Selçuklu emirlerinden Artuk Bey'in ismi anısına bu ad verilmiştir.

¹⁵ Bu köye adını veren şahıs bir tarikat şeyhidir (bkz. BOA.TD 2, s. 415, TD 19, s. 265; TD 79, s. 380; TKA.TD 12, s. 233b-234b).

¹⁶ 1455 tarihli tapu-tahrir defterindeki kayıtlara göre, Karahisar'dan gelen insanlar tarafından kurulmuş görünüyor (bkz. BOA. TD 2, s. 418).

¹⁷ Bu köye adını veren şahsın oğlunun adı 1455 tarihli tapu defterinde kayıtlıdır (bkz. BOA. TD 2, s. 375).

Hacı Ömer	Mansuralanı	Yakubçandır
Hacıköy	Mihmadbeğ	

3.3. Boy, Oymak ve Aşiret Adlarına Dayanan Yer Adları

Artukabad'da bu grup için belirlenen adları (toplam 27 adet veya tüm adların % 13,5'i) kendi içinde alt birimlere ayırarak incelemek daha yararlı olacaktır. Bunları 24 Oğuz boyuna ait olanlar ve diğer boy, oymak ve aşiretlere dayanan yer adları şeklinde iki alt kategoride ele almak imkan dahilindedir.

a- 24 Oğuz boyuna ait yer adları: Aşağıdaki listede 24 Oğuz boyundan¹⁸ yarısının isimlerini görebilmekteyiz. Ayrıca önde gelen Türk boylarından Oğuzların atası Oğuz Kağan'ın adının da yer adı olarak kullanıldığına şahit oluyoruz. Bu yer adları bölgede yaşayan Oğuz boylarına mensup aşiretler tarafından konulmuş olmalıdır.

Alayund	İğdir	Oğuzözü
Alayundlu	Karkın	Salur
Bayatlu	Karkıncık	Salursaray
Bükdüz	Kayıbükü	Yapar
Dodurga	Kızık	Yıva

b- Diğer boy, oymak ve aşiretlere ait yer adları: Bu alt grup için oluşturulan listedeki yer adlarının herbiri bir boy, aşiret veya cemaat adını çağrıştırmaktadır. Avara adı Avar Türklerini, Alan adı Alan Türklerini, Danişmendlü¹⁹ adı bölgede 1071-1178 yılları arasında hükümlen olan Danişmendliler'i hatırlatmaktadır. Gelenlü, İleminlü²⁰, Kullar²¹, Sevdülü ve Ulucmanlu isimleri ise aşiret adları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alan	Gelenlü	Sevdülü
Avara	İleminlü	Ulucmanlu
Danişmendlü	Kullar	

Yukarıda ayrı ayrı ele aldığımız şahıs adları ile boy, oymak ve aşiret adlarından kaynaklanan yer adlarını birlikte değerlendirdiğimizde bunların tüm yer adları içindeki oranı % 28'i bulmaktadır. Bu birleşik oran, Birecik kazasının Viranşehir nahiyesinde % 22, Behesni kazasına bağlı Erenci nahiyesinde % 17, Kırşehir san-

¹⁸ 24 Oğuz boyunun yayıldığı coğrafi sahalar ve XVI. yüzyılda Anadolu'da Oğuz boylarına ait yer adları için bkz. Faruk Sümer, Oğuzlar, İstanbul 1980, s. 201-372, 423-460.

¹⁹ Bu cemaat adının Anadolu'nun diğer yerlerindeki kullanımı için bkz. Cevdet Türkay, Başbakanlık Arşivi Belgeleri'ne Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İstanbul 1981, s. 73.

²⁰ Bu cemaat adının Anadolu'nun diğer yerlerindeki kullanımı için bkz. Türkay, a.g.e., s. 429.

²¹ Oğuz boylarından Kara-evli boyuna mensup bir oba adıdır (bkz. Sümer, a.g.e., s. 661).

cağına tabi Konar nahiyesinde % 37, Teke sancağının Elmalı kazasına bağlı Elmalı ve Kaş nahiyelerinde % 43, İzmir ve Çeşme kazalarında % 32 ve Ordu'da % 33'dür (Yediyıldız, 1984b: 26). Bütün bu yüzdelerin ortalaması % 30,2 civarındadır. Bu ortalama oran, Artukabad'daki boy, oymak, aşiret ve şahıs adları oranına oldukça yakın seyretmektedir.

3.4. Sıfat veya Sıfat ve İsim Tamlaması Formundaki Yer Adları

Bu grup için Artukabad kazasında tespit edebildiğimiz toplam 13 adet yer adı bulunmaktadır. Bunların tüm adlar içindeki oranı % 6,5'ye ulaşmaktadır. Bu tür isimlerin oranı, 1455-1613 yılları arasında Ordu bölgesinde % 2 civarındadır (Yediyıldız, 1984a: 22). Aşağıda bu grup için oluşturulan listede yer alan *Akkarbansaray*, *Eskiköy*, *Kiçiköy*, *Yenicekırık* ve *Yeniköydivanı* yer adları sıfat tamlaması biçiminde karşımıza çıkmaktadır. *Beğkarbansaray* adı ise isim tamlaması formunda oluşturulmuştur. *Bahtlu*, *Geçmiş*, *Sivri*, *Sönük*, *Yeni* ve *Yenice* adlarının herbiri birer sıfattan yer adı olarak kullanılmışlardır.

Akkarbansaray	Geçmiş	Yeni
Bahtlu	Kiçiköy	Yenicekırık
Beğkarbansaray	Sivri	Yenice
Eskiköy (2 adet)	Sönük	Yeniköydivanı

3.5. Bitkilerle İlgili Yer Adları

Ağaç, meyve, sebze, tahıl, çiçek ve bitki yapısını oluşturan parçalarla ilgili adlara dayanan yer adları bu gruba girmektedir. Artukabad kazasında bu grup için sadece 9 adet ad tespit edilebilmiştir. Bunlardan *Arpacı* ve *Çecözü* adları tahıl isimlerinden kaynaklanmaktadır. *Badamlu* ve *Dutlupınarı* meyve adı; *Çomak*, *Comakviranı*, *Çubukalanı*, *Kavakseküsü* ile *Kavakalanı* adları ise ağaç ve ağaç ürünleri isimlerinden etkilenilerek konulan yer adlarıdır.

Arpacı	Çomak	Dutlupınarı
Badamlu	Çomakviranı	Kavakseküsü
Çecözü	Çubukalanı	Kavakalanı

3.6. Dinle İlgili Yer Adları

Dinî kurum ve temalarla ilgili adlardan Artukabad'da toplam 9 adet yer adı bulunmaktadır. Bunların tüm yer adları arasındaki oranı yaklaşık olarak % 4,5'dir. Bu oran, aşağı yukarı aynı dönemde Ordu yöresinde % 3 civarındadır (Yediyıldız, 1984a: 22). Aşağıda bu grup için listelenen adlara dikkatlice bakıldığında, İslam ve Hıristiyanlık dinleri ile alâkalı oldukları açıkça görülmektedir. *Hudadad*,

Kafirviranı, Kutluhacı, Şeyhfaruk, Şeyhkızık ve Şeyhbeği adları İslam dini, Kilise-cik ve Sivrikilisedivanı adları ise Hıristiyanlık ile ilişkilidir.

Hudadad	Kutluhacı	Şeyhkızık
Kilise-cik (2 adet)	Sivrikilisediv anı	Şeyhbeği
Kafirviranı	Şeyhfaruk	

3.7. Hayvan Adlarına Dayanan Yer Adları

Tabiatın bir parçası olan hayvanların adları da yer adı olarak kullanılmıştır. İncelenen bölgede bu kategori için toplam 7 adet yer adı bulunmaktadır. Bunların tüm yer adları içindeki oranı yaklaşık olarak % 3,5'dir. Bu oran, aşağı yukarı aynı dönemde Ordu yöresinde % 1,5 olarak tespit edilmiştir (Yediyıldız, 1984a: 22). Bölgedeki hayvan adlarından kaynaklanan başlıca yer adları: *Balkhisar, Dilküviranı, Doklu, Koğanviranı, Kunduzlu, Kurdoğlanı, Tosuncukdivanı*'dan ibarettir. Bu adlara dikkatlice bakıldığında, yer adı olarak ilgili çevrede yaşayan her türden hayvan adına itibar edildiği anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile herhangi bir bölgede suda ve karada yaşayan (evcil veya yabani) bütün hayvan adları yer adı olarak konulabilmektedir.

3.8. Meslek Adlarına Dayanan Yer Adları

İnsanların uğraşlarını ortaya koyan meslek isimleri de bölgede yer adı olarak kullanılmıştır. Ancak bunların sayısı ve oranı oldukça düşüktür (5 adet yer adı veya tüm yer adlarının % 2,5'i). Bu grup için oran, aşağı yukarı aynı dönemde Ordu yöresinde % 5,5 civarındadır (Yediyıldız, 1984a: 22). 15 ve 16. asırlarda Artukabad'da yer adı olarak kullanılan başlıca meslek isimleri şunlardır: *Demürcülükviranı, Deveci, Hallaç, Kovancı ve Kuşcu*. Bu isimler bize bölgede demircilik, deve besiciliği, yün eğirmeciliği, arıcılık ve kuş yetiştiriciliği gibi meslek kollarının faal olarak yürürtüldüğünü göstermektedir.

3.9. Eşya Adlarından Kaynaklanan Yer Adları

İnsanlar kullanmakta oldukları bazı eşyaların isimlerini aynı zamanda yaşadıkları çevredeki yerleşim yerlerine ad olarak vermişlerdir. Bu uygulamayı sınırlı da olsa Artukabad kazasında da görmekteyiz. Kazada eşya adlarından kaynaklanan toplam 5 adet yer adı bulunmaktadır. Bunların tüm yer adları içindeki oranı yaklaşık olarak % 2,5'dir. Bu kategori için tespit edilen başlıca adlar şunlardır: *Dinar, Güğüm, Halkaviranı, Köşürük²² ve Mancılık/Mancınık*.

3.10. Barınma Yerleri ile İlgili Yer Adları

²² "Atın ön ayaklarına vurulan köstek" anlamında Türkçe bir kelimedir. Bkz. Divânü Lûgati't-Türk (DLT), IV, s. 660.

Barınma amaçlı kullanılan yapılar ve bunların kısımları az da olsa yer adı olarak kullanılmıştır. İncelenen bölgede bu grup için sadece 2 yer adı tespit edilmiştir: *Çırdak/Çardak* ve *Efke*²³. Bu iki adın tüm yer adları içindeki oranı yaklaşık olarak % 1 civarındadır.

3.11. Diğer Yer Adları

Buraya kadar haklarında açıklamalar yapılan kategorilerin dışında kalan yer adları, belli bir gruplamaya tabi tutulamayacak kadar dağınık görünmektedirler. Bu nedenle onları “diğer yer adları” başlığı altında toplamayı uygun bulduk. Bu son grupta yer alan isimlerin toplam sayısı 36 olup tüm yer adları içindeki oranı ise % 18’dir. Bu kategorideki isimlerin 10’u Türkçe kökenli adlar; 10’u Rumca kökenli adlar; 6’sı kökeni tam olarak tespit edilemeyen adlar; 4’ü Arapça kökenli adlar; kalan 5’ini ise Arapça+Farsça, Arapça+Türkçe+Farsça, Farsça+Arapça ve Türkçe+Arapça birleşik adlar oluşturmaktadır. Aşağıdaki listede bu son gruba ait yer adları kökenlerini işaret eden kısaltmalar birlikte verilmiştir.

Ahin	?	Eyrep ²⁴	A	Mevdudnadiva nı	A +F
Alparçin	T	Fineze	R	Özendigan/Öz endiğin	T
Balu	T	Gederik	R	Pirkavadı	F +A
Becek ²⁵	T	Gelamicdi vanı	? / F	Sarsı	R
Bolos	R	Gideğaz	R	Sası ²⁶	T
Bozansam eydanı	T +A	Heris	R	Silisözü	? +T
Buçuk	T	Horon	R	Sucuk	T
Bunat	T	İsbolos	R	Soğluk	T
Cağsak	?	İsimuğrud ivanı	A+ T+F	Sürüneluç	?
Cara?	?	İtak	A	Unsur	A
Dimeni	R	Kagir	?	Usur	A
Düvlecik	?	Mekecek	?	Yazıtmış	R

Kısaltmalar: ? (kökeni belirlenemeyen); A (Arapça); F (Farsça); R (Rumca); T (Türkçe).

²³ “Ev” anlamında kullanılan eski Türkçe bir kelimedir. Bkz. DLT, IV, s. 170.

²⁴ “Akıllı, zeki” anlamında Arapça bir kelimedir. Bkz. Turkish and English Lexicon, s. 75.

²⁵ “Mani dininden olan Türklerin tuttıkları oruca” verilen Türkçe addır (Budak, 2001: 69).

²⁶ “Nemden oluşan küf kokusu, kötü kokan” anlamında Türkçe bir kelimedir. Bkz. Büyük Türkçe Sözlük, s. 958.

4. SONUÇ

1455-1600 yılları arasında Artukabad kazası yer adları üzerine yapılan bu kısa analizden bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür. İlk olarak, kazada 73 köy, 125 mezraa, 1 kışlak, 1 de yaylak olmak üzere toplam 200 yerleşim yeri tespit edilmiştir. Bunlardan köyler daimi, mezraa, kışlak ve yaylak ise geçici ya da mevsimlik yerleşim birimleridir.

Fakat bazı mezraalar daimi surette nüfus barındırabilmektedirler. Bu yerleşim yerlerinin çoğunluğu bir, bir kısmı iki, birkaçı da üç kelimededen oluşan isimler taşımaktadırlar.

İkinci olarak, Artukabad yer adları köken bakımından çeşitlilik göstermektedir. Türkçe, Arapça, Farsça ve Rumca kökenli adlar yanımda az sayıda kökenini tam olarak belirleyemediğimiz adlar da bulunmaktadır. Türkçe kökenli adlar yaklaşık % 65'lik oranla birinci, Arapça kökenliler % 15'lik oranla ikinci, Farsça kökenliler ise % 11'lik oranla üçüncü sırada yer almaktadır.

Bölgedeki muhtemelen Rumca kökenli ancak Türkçe fonetiğe göre kaydedilmiş yer adlarının oranı oldukça düşük gözükmektedir (% 5,5). Yer adlarındaki bu köken farklılıkları Türk dilinin Arap ve Fars dilleri ile etkileşim içinde olduğunu, Rumca kökenli isimlerin de muhafaza edilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Son olarak, Artukabad kazası yer adları temalarına ve kaynaklandıkları veya dayandıkları diğer adlar bakımından temelde iki bölümde değerlendirilebilirler. Birinci bölümde tabiat ve fizikî şartlarla ilgili adlar 5 ayrı kategori, ikinci bölümde insanlar ve topluluklarla ilgili adlar ise 6 ayrı kategori oluşturmaktadırlar.

Bu iki ana bölümdeki yer adları kategorilerinin oranları dikkate alındığında, tabiat ve fizikî şartlarla ilgili adların oranı (% 43,5), insanlar ve topluluklarla ilgili adlarının oranından (% 39) biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum bize, tabiat ve fizikî şartlarla ilgili yer adlarının Artukabad bölgesinde daha ağır bastığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

1-Arşiv Kaynakları

BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) TD (Tapu Defteri) 2 (1455 yılı), s. 364-425; BOA. TD 19 (1485 yılı), s. 247-278; BOA. TD 79 (1520 yılı), s. 357-385.

TKGM (Tapu ve Kadasro Genel Müdürlüğü). KKA (Kuyud-ı Kadime Arşivi). TD (Tapu Defteri) 12 (1574 yılı), s. 211b-245a.

BOA. MAD (Maliyeden Müdevver Defterleri) 15615 (1600 yılı), s. 10-11.

2- Müracaat Eserler

Doğan, Mehmet. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul.

Kaşgarlı Mahmud. (1986). *Divânü Lûgati't-Türk Dizini "Endeks" IV*, (çev. Besim Atalay), Ankara.

Redhouse, James W. (1992 ikinci baskı). *Turkish and English Laxicon*, İstanbul

Şemseddin Sami. (1317), *Kâmusü Türkî*, İstanbul.

Türkiye Cumhuriyeti Dahiliye Vekâleti. (1928). *Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları*, İstanbul.

Türkiye Cumhuriyeti Dahiliye Vekâleti. (1933). *Köylerimiz*, İstanbul.

Tokat İl Haritası (1/275000 ölçekli)

Tokat İl Yıllığı. (1973), Ankara.

3- Kitap ve Makaleler

Aksan, Doğan. (1984). "Türk Yer Adları Konusunda Bir Proje Önerisi", *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri(11-13 Eylül 1984)* içinde (275-278), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Başkan, Özcan. (1989 2. baskı). "Türkiye Yer Adları Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten: 237-251*, Ankara.

Baykara, Tuncer. (1988). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş, I. Anadolu'nun İdarî Taksimatı*. Ankara.

Budak, Aydın. (2001). *Yurdumuza Yerleşen Oğuz-Türkmen Boyları ve Bazı Yer Adlarımızın Anlamları*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları.

Eren, Hasan. (1989 2. baskı). "Yer Adlarımızın Dili", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten: 55-165*, Ankara. İnan, Abdulkadir. (1987). "Türk Kabile İsimlerine Dair", *Makaleler ve İncelemeler*, içinde (1-7), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kurt, Yılmaz. (1998). "İskilip Kazasında Yer ve Kişi Adları (16. yüzyıl)", *Türk Kültüründe İz Bırakan İskilipli Âlimler* içinde (46-76), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (2001). *Türk Ad Bilimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkay, Cevdet. (1981). *Başbakanlık Arşivi Belegeleri'ne Göre Osmanlı İmparatorluğun'da Oymak, Aşiret ve Cemaâtlar*. İstanbul: Tercüman Kaynak Eserler Serisi.

Sümer, Faruk. (1980 üçüncü baskı). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*. İstanbul.

Yediyıldız, Bahaeddin. (1984a). "Ordu İli Yer Adları", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXII/1-2: 20-36.

(1984b). "Türkiye'de Yer Adı Verme Usulleri", *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri(11-13 Eylül 1984)* içinde (25-41), Ankara.

EK: 1455-1600 DÖNEMİNDE ARTUKABAD KAZASI YER ADLARI

LİSTESİ

Kısaltmalar: nd (nam-ı diğer); nz (nezd) tb (tabi), K (Köy); Kş (Kışlak); Mz (Mezraa); Yay (Yaylak);

? (Kökeni belirlenemeyen); A (Arapça); F (Farsça); R (Rumca); T (Türkçe)

1455-1600 Yılları Arası Yer isimleri	Yer adı türü	Kök en	Bugünkü adı (Köy adı olarak)	Bağlı olduğu Bucak ve İlçe
Ahin	K	T	Akın	Tokat
Ahmeddanişmend	K	A+ F	Ahmetdanişmend	Artova
Akkarbansaray	K	T+F +F	Kervansaray	Çamlıbel-Tokat
Aksekü tb. Silisözü	Mz	T+ T		
Alan nzd. Ayazma	Mz	T		
Alanyurd	K	T+ T	Alanyurt	Sulusaray
Alayund tb. Arab	Mz	T+ T		
Alayundlu	K	T+ T		
Alibağı tb. Silisözü	Mz	A+ F	Alibağı	Yıldıztepe-Zile
Alparçin	K	T		
Alpuğur nd Akmusa	K	T+ T	Ağmusa	Artova
Altuntaş	K	T+ T	Altuntaş	Tokat
Arab	K	A	Çubuklu	Çamlıbel-Tokat
Arpacı tb. Alayundlu	Mz	T		
Artukyeri tb. Danişmendlü	Mz	T+ T		
Avara	K	T	Aşağı ve Yukarıgüçlü	Artova
Ayazma	K	R	Aktaş	Artova
Aydoğdu	K	T+ T	Aydoğdu	Çamlıbel-Tokat
Aydoğdu tb. Alayundlu	Mz	T+ T		
Badamlu	K	F		
Bağsıyan nd Bahşıyandivanı tb. Hudadad	Mz	F		
Bahtlu	K	F		
Balikhisar	K	T+ A	Balikhisar	Sulusaray
Ballukaya tb. Balikhisar	Mz	T+ T	Ballıkaya	Sulusaray
Balu nzd. Aydoğmuş	Mz	T		
Bayatlı tb. Salusaray	Mz	T		
Becek tb. Artukabad	Mz	T		

Bedirkala	K	A+	Bedirkala	Çamlıbel- Tokat
Beğkarbansaray tb. Şeyhbeği	Mz	T+F +F		
Beğtemür	K	T+		
		T		
Behram	K	F	Behran	Çamlıbel- Tokat
Boğazkesen tb. Hudadad	Mz	T+		
		T		
Bolos	K	R	Aktepe	Çamlıbel- Tokat
Bozansameydanı tb. Ortaviran	Mz	T+		
		A		
Buçuk tb. Ayazma	Mz	T		
Buğatsaray	K	T+F	Büget	Yeşilyurt
Bunat tb. Kuşcu	Mz	T		
Bükdüz	K	T+		
		T		
Cağsak tb. Avara	Mz	?		
Cara? tb. Danişmendlü	Mz	?		
Çağcah	K	T+F		
Çakırcınlığı tb. Arab	Mz	T+		
		T		
Çakırı	K	T		
Çatalkaya tb. Çecözü	Mz	T+		
		T		
Çecözü	K	T+		
		T		
Çırdak tb. Salusaray	Mz	F	Çırdak	Yeşilyurt
Çiftlik	K	T	Çamlıbel	Tokat
Çiftlik tb. Salusaray	Mz	T		
Çiftlik.tb Artukabad	Mz	T		
Çomak ve Killik tb. Eyrep	Mz	T		
Çomakviranı tb. Şeyhbeği	Mz	T+F		
Çubukalanı ve Pır- pır...? tb. Bükdüz	Mz	T+		
		T		
Danişmendlü	K	F	Doğanca	Yeşilyurt
Danişmendlü tb. Dimeni	Mz	F		
Davudalanı tb. Kızık	Mz	A+		
		T		
Demürcülükviranı tb. Musa	Mz	T+F		

Depecik	K	T		
Deveci tb Silisözü	Yay	T		
Dilküviranı nd. Dilküpınarı	K	T+F	Gazıpınarı	Artova
Dimeni	K	R		
Dinar	K	A	Günçalı	Çamlıbel- Tokat
Dodurga	K	T	Dodurga	Çamlıbel- Tokat
Doklu tb. Kızık	Mz	T		
Dutlupınarı tb. Kızık	Mz	T+		
Düvlecik	K	?	Doğlacık	Yeşilyurt
Efke	K	T		
Eskiköy tb Artukabad	Mz	T+		
Eskiköy tb. Artukabad	Mz	T+		
Eyrep ²⁷	K	A	Uğrak	Tokat
Fineze	K	R	Güzelce	Çamlıbel- Tokat
Geçmiş tb. Sarsı	Mz	T		
Gederik	K	R	Yaylakent	Yıldıztepe- Zile
Gelamicdivanı tb Silisözü	Mz	?/ F		
Gelenlü tb. Ortaviran	Mz	T		
Gideğaz	K	R	Dereağzı	Çamlıbel- Tokat
Gügüm tb. Kızık	Mz	T		
Gümüşdelik? tb. Özendiğin	Mz	T+		
Hacıköy tb. Balçıkhisar	Mz	A+		
Hacıköy tb. Fineze	Mz	A+		
Hacıömer tb. Alparçin	Mz	A		
Halilviranı tb. Danışmendlü	Mz	A+		
Halkaviranı tb. Çecözü	Mz	A+		
Hallac? tb. İtak	Mz	A		

²⁷ Bkz. Turkish and English Lexicon, s. 75.

Hamzaköyü tb. Salusaray	Mz	A+ F		
Hasan	K	A		
Heris	K	R	Bayırlı	Artova
Hisarcık tb. Hudadad	Mz	A		
Horon ²⁸	K	R	Boyunpınar	Artova
Hudadad	K	F	Çelikli	Artova
İbrahimhacı	K	A+ A		
İğdir	K	T	İğdir	Artova
İleminlü tb Artukabad	Mz	T+ A		
İlyasviranı tb. Kuşcu	Mz	A+ F		
İsbolos	K	R	Gümüşyurt	Artova
İsimuğrudivanı tb. Kızılca	Mz	A+ T+F		
İtak	K	A	Gürardıç	Artova
Kafırviranı tb Ortaviran	Mz	A+ F		
Kagir tb. Kuşcu	Mz	?		
Karabali tb. Artukabad	Mz	T+ A		
Karabali tb. Çecözü	Mz	T+ A		
Karaboğun tb. Madas	Mz	T+ T		
Karabulak nd. Kızluviranı tb. Kuşcu	Mz	T+ T		
Karacaviran	K	T+F	Karacaören	Yeşilyurt
Karakaya tb. Kızık	Mz	T+ T		
Karbansarayalanı tb. Sevdeli	Mz	F+F +T		
Karkın [Çamlıbel- Karkın]	K	T		
Karkıncık	K	T		
Karkıncık tb. Kızık	Mz	T	Karkıncık	Çamlıbel- Tokat
Karluyurdu tb. Sivri	Mz	T+ T		
Kavakalanı tb. Kızık	Mz	T+ T		

²⁸ Bkz. Büyük Türkçe Sözlük, s. 498.

Kavakseküsü tb. Danişmendlü	Mz	T+		
Kayacıksaluru	Mz	T+		
Kayaharmanı tb. Danişmendlü	Mz	T+F		
Kayalucatavşanharm anı tb. Danişmendlü	Mz	T+		
Kayıbükü tb. Salusaray	Mz	T+		
Kırlar? tb. Çecözü	Mz	T		
Kızık	K	T	Kızık	Çamlıbel-Tokat
Kızılca	K	T		Artova ilçe merkezi
Kızılca tb. Kızık	Mz	T		
Kızılöz tb. Balıkhisar	Mz	T+		
Kıçıköy tb. Danişmendlü	Mz	T+		
Kilbulaş tb. Salusaray	Mz	F+T		
Kilisacık tb. Killik	Mz	R		
Kilisecik tb. Alayundlu	Mz	R		
Killik	K	T	Killik	Tokat
Koğanviranı tb. Musa	Mz	T+F		
Kovancı tb. Sapakol	Mz	T		
Kösürük	K	T	Damlalı	Yeşilyurt
Kullar tb. Karkın	Mz	T		
Kunduzlu	K	T	Kunduz	Artova
Kurdoğlanı tb. Kızık	Mz	T+		
Kuruçay nd. Erdoğan tb. Depecik	Mz	T+	Kuruçay	Yıldıztepe-Zile
Kuşcu	K	T	Kuşcuköy	Yeşilyurt
Kutluhacı ve Maden tb Artukabad	Mz	T+		
Kuzkışla tb. Çecözü	Mz	T+		
Madas	K	A	Kabatepe	Tokat
Manaviranı? tb. Salusaray	Mz	A+		
Mancılık tb. Artukabad	Mz	F		
Mansur tb. Fineze	Mz	R/A		
	Mz	A		

Mansuraları tb. Sevdelü	Mz	A+ T		
Mececek? tb. Çecözü	Mz	?		
Memleha tb. Fineze	Mz	A		
Mevdudnadıvanı tb. Kızık	Mz	A+ F		
Mihmadbeğ tb. Çiftlik	Mz	A+ T		
Mihmadbey tb. Artukabad	Mz	A+ T		
Mihmadbey tb. Hudadad	Mz	A+ T		
Musa	K	A	Yağcımusası	Artova
Musa/Musacık	K	A	Arabacımusası	Artova
Nasır tb. Alayundlu	Mz	A		
Oğuzözü? mz. tb. Killik	Mz	T+ T		
Ortavıran	K	T+F	Ortaören	Çamlıbel- Tokat
Öyük tb. Balçıkhisar	Mz	T		
Özendigan/Özendigi n	K	T		
Pirkavadı tb Alayundlu	Mz	F+ A		
Receb tb Alayundlu	Mz	A		
Salur	K	T	Salur	Artova
Salur tb Artukabad	Mz	T		
Salur tb. Artukabad	Mz	T		
Salusaray/Salursaray	K	T+F		Sulusaray ilçe merkezi
Sapakol	K	T+ T	Buğdaylı	Sulusaray
Sarderesi tb. Hudadad	Mz	T+ T		
Sarsı	K	?	Sağlıca	Artova
Sası tb. Ortavıran	Mz	T		
Sevdelü	K	T		
Seydi nd Göl nd Gök tb. Seydiömer	Mz	A, T, T		
Seydiömer	K	A+ A	Dutluca	Sulusaray
Silisözü	K	?+T	Güzelbeyli	Yıldıztepe- Zile
Sivri tb. Tuzla	Mz	T	Sivriköy	Yeşilyurt
Sivrikilisedıvanı tb. Kızılca	Mz	T+ R+F		

Artukabad Kazası Yer Adları

Sönük tb. Dodurga	Mz	T		
Sucuk tb. Artukabad	Mz	T		
Soğluk tb. Çiftlik	Mz	T		
Sürüngeluç tb Giderik	Mz	?		
Şeyhbeği	K	A+ T		
Şeyhfaruk	K	A+ A		
Şeyhkızık tb. Çecözü	Mz	A+ T		
Tahtabad	K	A+ T	Tahtaoba	Tokat
Tomabulak tb. Danişmendlü	Mz	?+T		
Tosuncukdivanı tb. Kızılca	Mz	T+ T		
Tuzla	K	T	Tuzla	Artova
Ulucmanlu tb Ortaviran	Kş	T		
Unsur tb. Bedirkala	Mz	A		
Usur tb Artukabad	Mz	A		
Üçviran tb. Ortaviran	Mz	T+F		
Virancık tb. Sevdeli	Mz	F		
Yabancık tb. Yağmur	Mz	T		
Yabani tb. Musa	Mz	T		
Yağmur	K	T	Yağmur	Artova
Yahyaköy tb. Avara	Mz	A+ T		
Yakacık tb. Salusaray	Mz	T		
Yakubçandır	K	A+ T		
Yanar? tb. Karkıncık	Mz	T		
Yassıalan tb. Karkıncık	Mz	T+ T		
Yassıviran tb. Musa	Mz	T+F		
Yazıtmiş	K	R	Yatmış	Çamlıbel- Tokat
Yeni tb. Silisözü	K	T		
Yenice Kırık tb Artukabad	Mz	T+ T		
Yenice tb. İsbolos	Mz	T		
Yeniköydivanı tb. Kızılca	Mz	T+F		
Yıva? tb. Kuşcu	Mz	T		

